

UPA2015/7
22. april 2015
Sara Olsvig

2015-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut. (Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalackersuisoq)

Nunatta aningaasanut inatsisissaa tassaasussaavoq inuiaqatitsinnik politikikkut isumaginninnissamut qanoq pikkoritsiginitsinnik takutitsisussa. Ukiut ilaat sipaarfissaanerusarput ukiullu ilaat siunnerfinnik kissaatigisanullu atuutsitsisinnaanermut inissaqartitsinerusarlutik. Inuit Ataqatigiinnit aningaasanut inatsisip suliariniarnera qanoq ajornartigisinnaanersoq nalunngilluinnarparput. Suliassalli qanoq naammassinerata takutissavaa Naalackersuinikkut akisussaaffimmik tigumminnittut inuiaqatigiinnut innuttaasullu atugaannut qanoq isiginnittariaaseqarnerut.

Maanna ukioq maannamut erseqqissuliorfigaavut, soorlu aamma Naalackersuisumut isumaqatiginninniarnerni maannamut inatsisissatut siunnersuut aappasaaneerparput. Inuit Ataqatigiinnit siullermeerinninnermi suut pingaartinnerlutigit ataatsimiinnerni marluusimasuni erseqqissuliorartugut. Aaqqissuusseqqinnissat pinngitsoorsinnaangilagut, sipaarniarnernili inuuniarnermikkut artorsarnerpaat suli ajornerusumik atugaqalertinnissaat peqataaffigissanngilarput. Inuiaqatitsinni naligiinnginneq ullumikkut annertusiartuinnarpoq iliuuseqarfigineqarnissaanullu sapiissuseqartariaqarpugut.

Innuttaqativut uatsinnut politikeriesunut kissaateqarlutillu naatsorsuuteqarput. Uagullu tassaavugut inuiaqatigiit aningaasaatitta aalajangiiffiginissaannut akisussaaffimmik tigumminnittut. Uagut maani inersuarimi aalajangikkavut tassaapput inuit, inuiaqatigiit, qanoq atugaqarnerannik ilusilersuisuusut.

Aningaasaqarnermut akileraartarnermullu ataatsimiititaliami isumaqatigiissutigisinnaasavut suliaravut. Naalackersuisut itisileeqqullugit apeqquteqarnikkut iliuusissat isumaqatigiiffigininnaasavut inissititerpavut. Oqaloqatigiinnerit ingerlalluarput, tamannalu pillugu ataatsimiititaliami ilaasortaqativut qujassuteqarfigerusuppakka. Suleqatigiissutigisinnaaleriikkattali saniatigut Inuit Ataqatigiinnit arlalinnik apeqqusigaqarpugut.

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip suliarineqarnerani maluginiarparput ingammik Demokraatit aaqqissuusseqqinnissanik pingaartitsisut. Isumaqaataavugut aningaasaqarnitta aaqqinnissaanut pingaaruteqarluinnartuusoq illit uangalu akileraarutivut qanoq atussanerlugit eqqartussallugu aaqqissuuteqqissallugu. Naalackersuisooqatigiilli aaqqissuusseqqinnissamik pilersaarutaat ajoraluartumik equinerlunniartut takusinnaavagut. Demokraatit pingaartippaat tusagassiuutitigut oqaatigissallugu aaqqissuusseqqinnerit IA peqataappat peqataangippalluunniit pissasut. Oqarput Inuit Ataqatigiit iliuuseqarnissamut qonusugut. Demokraatinut oqarusuppunga; Qonusuissuseq innuttaasullu atugaannik paasisaqarsimaneq akuleruppasi. Pingaarnersiuinissamut sapiissuseqarneq suliarinngitsuuligarsi uagut oqaasertalerparput. Aaqqissuusseqqinnerit suliarinialikkasi tassaapput innuttaasut atugaannik paasisaqarsimanani tappingerluni suliaqarneq. Artorsarnerpaat artorsarnerulersillugit akerlianillu peqareersut qaavatigut tapeqqillugit. Naak qonusuinnerneq? Naak naligiinnerulernissamut iliuuseqarnissamut sapiissuseqarneq?

Naalackersuisooqatigiit akunnerminni pissaaneqarnikkut inissisimaneri aningaasanut inatsisip suliarinerani erseqqissivoq. Demokraatit anguniagaat aalajangiisuupput. Saniani

partii Siumut nipaallisimalluni malinnaarujoorpoq, Naalakkersuisooqatigiit pilersissimasani isasuunnginnissaannik kissaateqarluni. Allaat Naalakkersuisut siulittaasuat qaqutigootumik taamaallaat nillertarpoq, Nunattalu sumut sammivilimmik ingerlanniarneqarnera paasinanngitsumik inisseqqallugu. Nunap ajunngitsumik, patajaatsumik isumaginninnikkullu ersoqatiginnittumik ingerlanneqarnissaa Nunap siuuttuanit saqqummiunneqartariaqaralarpoq. Kingullertullu partiip Atassutip inuiaqatigiinnik isiginnittariaasia ersernerlunnerpaalluni inissisimavoq. Namminersortunngorsaaneq, akitsuutit, sipaarniarnerit. Oqaatsit oqaatigissallugit, naasunik kusanartunik poortoralarpataluunniit, naammangilaq. Iliuusissanuku takussusiisussaasut, maannamullu inuiaqatigiinni aningaasaqarnitsinnik aqqiisussamik iliuuseqartoqanngilaq. Akerlianik ajorseriarnissamat tikkuussisunik saqqummiussinerit ajunngitsunit amerlanerungaarput.

Poorskikkunni Qasigianguaneereerlunga Ilulissatigoorlunga arnaq siusinaartumik soraarnermusialik oqaloqatigaara. Ernuttani paaralugu ullut tamaasa ilungersorluni inuuvoq, qeqartoornissaminut piareersarsimalluni. Uinilu ernutartik inuuneritsinniarlugu ilungersorput, pisortanit pisartakkani naammattusaarlugit uimilu sulineranit isertitat isumalluutigalugit. Innuttaqativut illoqarfinni nunaqarfinnilu tamani naammattusaarillutik inuupput. Siusinaartumik soraarnermusiaqarnermik aqqiisusseqqinniarnermut malinnaapput ernumallutik atukkaminik ajorseriaataasumik iliuuseqartoqarnissaa ernumassutigalugu.

Ajoraluartumik Naalakkersuisut aqqiisusseqqinnissamat tassunga kisitsisinik tunngavilersuutissanik sukumiisunik suli saqqummiussinngillat. Pingajussaaneerinninneq sioqqullugu saqqummiussiffigitinnissarput utaqqimaarparput iliuusissat pitsaernerpaat ujartueqataaffiginiarlugit. Aqqiisusseqqinnissaq pillugu siusinnerusukkut oqaloqatigineqarsimanissarput kissaatiginerugalarparput, aqqiisusseqqinnissap taassuma allallu ilusissaannik suliarinneqataasinnaaniassagatta. Naalakkersuisut aqqiisusseqqinnissat pisussat pillugit siusinnerusukkut qaaqquisalernissaat kaammattuutigissavarput, taama iliornikkut isumaqatigiissinnaanissaq aamma qaninnerussamat. Naalakkersuisut kommunit aqqiisusseqqinnissamat peqataatissimangimmagit tupaallassutigigatsigu maani oqaatiginngitsoornianngilara. Aatsaat ataatsimiititaliap siunnersuutip aappassaaneerneqarnissaa kinguartissallugu aalajangiummagu kommunit peqataatinneqarnialerput.

Naalakkersuisut suliassaminut inernileereerlutik maannamut qaaqquisarput, isumaqatiginninniarnerillu ingerlaneranni pineqartut sunniuteqarfigissallugit ajornakusoortillugu. Suleriaaseq ilisarnarluinnarpoq. Naalakkersuisooqatigiilernissamat isumaqatiginninniarneri Naalakkersuisuni siuttuusut taamatut aamma periuseqarput. Oqaqqiinnartariaqarpunga; naasut kusanartut tunniutissallugit naammangilaq, iliuusissanik kinguneqartinneqanngippata imaqarsimanngillat.

Naalakkersuisooqatigiit tusagassiutitigut naammangittaalliorput apeqquteqarfigivallaartarivut. Peqquteqavilluta apeqquteqartarpugut. Akissutit erseqqinngitsut, imaqanngitsut nalornititsisullu amerlangaarmata apeqquteqaqqinnissaq pisariaqalersarpoq. Pituffimmi kiffartuussinissamat isumaqatigiissutip annaaneqarnera assersuutitut taalara. Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi ukiumut 100 mio.kr- ngajannik annaasaqartassasugut allassimavoq. Maannamulli kisitsisit taakkua qanoq nassaarineqarsimangersut ilumoortuunersullu erseqqissumik akissuteqarfigineqarnikuunngillat. Aningaasanut inatsisip suliarinerani paasinarsivoq annaasassavut 20 mio. kr.-nik appariaateqarniartut. Suna tassunga peqqutaava? Naalakkersuisullu suli nuna tamakkerlugu akileraartarnerup qaffaanneratigut imaluunniit avatangiisinut akitsuutip qaffanneratigut aningaasat annaasat matussuserniarpaat? Innuttaasut akileraarnerusalernikkut Naalakkersuisut kukkussutaanik akiliisussanngortinnissaat Inuit Ataqaatigiinnit akerisinnaanngilarput.

Aamma kommunit kattunnerisa kingorna naliliinerit qanoq kinguneqartinneqarniarnersut suli erseqqissumik akissuteqarfigineqanngillat. Naalakkersuisoqarfiit qanoq

aaqqissuussaanerannut tamanna sunniuteqartussaagalarpoq isumaqatiginninniarnernilu aallaqqaataaniilli Inuit Ataqtiginnit kommunit pillugit Naalakkersuisut qanoq pilersaaruteqarnersut paasissallugu ujartoraluarparput, tamannami aningaasanut inatsisissap isikkuanut sunniuteqangaatsiartussaammat. Kommunit akornanni naligiissaarineq pillugu aamma suli Naalakkersuisut erseqqissuliunngillat. Neriuppugut maajip 21-ni tamanna Inuit Ataqtiginnit oqallisissiatut saqqummiunneqalerpat oqalliseqataaffigineqarluarumaartoq.

Naalakkersuisut ukiumut 50 mio. kr.-nik allaffissornikkut sipaaruteqarniarput. Tamanna ajorinngilluinnarparput. Erseqqissumilli qanorpiaq sumerpiarlu sipaarniartoqarniarnersoq suli saqqummiunneqanngilaq. Peqqinnissamut Naalakkersuisup illoqarfiit Ittoqqortoormiini, Qasigiannuani Qaanaamilu nakorsa qarunnaartillugit sipaaruteqarniaraluarpoq, qujanartumilli tamanna uterteqqippaa. Neriuppugut sipaarfissat allaffissornikkut taamaallaat sipaarutaajumaartut, innuttaasut toqqaannartumik atugaannik sunniinerlunnatik. Nakorsa qarunnaartitsineq innuttaasut toqqaannartumik atugaannut innarliivallaartussaavoq akuersaarneqarsinnaananilu. Suliap ingerlanerani paasivarput Naalakkersuisoqarfiit akornanni akisussaaffinnik agguataarinninneq allannortiterneqarniartoq. Siunnersuutigissavarput Pinngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfik suliassaaarutipajaarlugu inissinneqassappat sipaarutigineqarnissaa eqqarsaatersuutigineqassasoq, soorunami atorfillit immikkut ilisimasallit peernagit, Naalakkersuisumulli, allattaanut pisortaanullu aningaasartuutit sipaarutigalugit.

Suliffissaaleqinerup akiornissaanut erseqqissumik periusissioinnissaa aamma ujartorparput. Siorna 174,2 mio. kr.-nit immikkut ittumik immikkoortinneqarput, taakkunanngali taamaallaat 57 mio. kr.-nit atorneqarsimallutik sunniutaallu killeqarsimalluni. Qanoruna suliffissaaleqineq akiorneqarniartoq? Piareersarfiit inissarpassuarnik ilassallugit naammassanngilaq. Naalakkersuisut tamanna erseqqinnerusumik oqaaseqarfigisinnaasariaqarpaat.

Naasut kusanartut akissaa jaatigiunnaarlugit iliuuseqavinniarta. Toqqaannartumik qiviarluta Naalakkersuisooqatigiit nalunaartariaqarput ilumut suleqatiginiarnerluta.

Suleqatiginiarutsigut tusarnaarsinnaasariaqarpatsigut, apeqquusiinivullu tamaasa ajortumik tiginagit. Imarisaatigut paasinartuupput peqquteqarlutillu. Inuiaqtiginnik isumaginnikkumalluta maaniippugut, innuttaasullu neriuteqarlutik utaqqiinnarpaatigut. Inuit Ataqtiginnit suleqatigiinnissamut piareersimavugut, pinnersaasiaannaassanngilagulli.